

Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 8.1.2019 KELLO 10.00
 HE 15/17 vp, HE 57/17 vp, HE 71/17 vp ja HE 15/18 vp
 (kaikki sote- ja maakuntauudistuksen kokonaisuuteen kuuluvia esityksiä,
 joita on käsitelty sosiaali- ja terveysvaliokunnan 7.11.2018 päivätyssä
 mietintöluonnoksessa)

Perustuslakivaliokunnan tehtävää laajan uudistuksen tässä vaiheessa on kuvattu sen varmistamiseksi, että mietintövaliokunta on tehnyt lakiehdotuksiin kaikki ne muutokset, joiden tekemistä perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (pevl 26/17 vp) pitänyt välttämättömänä edellytyksenä sille, että ko. lait voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Vaikka käytännössä onkin paljon kysymys tehtyjen säännösmuutosten vertaamisesta perustuslakivaliokunnan esittämiin vaatimuksiin, on tärkeä periaatteellinen kysymys tässä sama kuin aina valiokunnan PL 74 §:n mukaisissa lausunnoissa: onko täysistuntoon toimitettavan lakiehdotuksen sisältö perustuslain mukainen. Mietintövaliokunnan säännösmuotoilujen vertailukohteena eivät ole perustuslakivaliokunnan muotoilut, vaan perustuslain valtiosääntökäytännössä saama sisältö.

Sihteerin sähköpostin mukaan tämän päivän

”kuuleminen keskittyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan hallituksen esityksiä 15/2017 vp, 57/2017 vp, 71/2017 vp ja 15/2018 vp koskevan mietintöluonnoksen maakuntia, kuntia ja niiden itsehallintoa (poislukien rahoitus) koskeviin osiin (lausunnossa PeVL 26/2017 vp, erityisesti s. 12 -30).”

(Sähköpostin mukaan myöhemmin järjestetään vielä sote- ja maakuntauudistusta koskevia kuulemisia.)

Noudatan seuraavassa näin esitettyä aiheen rajaamista – tarkastelen ts. vain valiokunnan lausunnossa pevl 26/17 vp, s.12-30, käsiteltyjä asioita.

- - - - -

Ensimmäinen valiokunnan lausunnon viitatussa jaksossa käsitellyistä asioista on

uudistushankkeen vaikutus kunnalliseen itsehallintoon (pevl 26/17 vp, s. 13 -18). Tässä kohden näyttäisivät ainoastaan kuntien omaisuuteen liittyvät järjestelyt vielä vaativan tarkastelua. Tältäkin osin perustuslakivaliokunta kyllä toteaa lausunnossaan yleisellä tasolla (s.18):

”Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen esityksessä esitettyjen tietojen ja valtiovarainministeriön valiokunnalle antaman lisäselvityksen perusteella voidaan päätellä, että ehdotetut muutokset eivät lähtökohtaisesti vaaranna yleisellä tasolla kuntien taloudellisen itsehallinnon edellytyksiä perustuslainvastaisella tavalla. Myöskään omaisuuden siirtoon liittyvät järjestelyt eivät vaikuta vaarantavan yleisesti kuntien kykyä huolehtia taloudestaan itsehallinnon periaatteiden mukaisesti.”

Valiokunta kuitenkin jatkoi:

”Valiokunta kuitenkin katsoo, että yksittäisten kuntien kannalta arvioituna vaikutusarviointiin liittyvät riskit eivät ole vailla valtiosääntöistä painoarvoa eikä ehdotusta voida pitää kunnallisen itsehallinnon perustuslain suojan kannalta ongelmattomana.

Perustuslakivaliokunnan mielestä voimaannpanolaissa tulee säädösperusteisesti varmistaa, että kunnan omaisuuteen liittyviin omaisuusjärjestelyihin kytketään kunnan itsehallinnon turvaava kompensatiosääntely. Kunnan itsehallinto on turvattava säädösperustaisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa investointeja vaatineiden tilojen jääminen uudistuksen seurauksena käyttämättömiksi taikka jokin muu uudistukseen kytkeytyvä, mahdollisesti ennakoimatonkin peruste vaarantaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan. Valiokunnan käsityksen mukaan tämänkaltaisen yksittäisen kunnan talouteen liittyvä kompensatio voidaan toteuttaa erilaisin tavoin.

Perustuslakivaliokunta viittaa laadittavan sääntelyn malliksi esimerkiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin (valtionosuuslaki) sisältyvään säännökseen harkinnanvaraisesta avustuksesta. Valtionosuuslain 30 §:n mukaan kunnan valtionosuuden korottaminen on mahdollista, jos kunta on ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kuntataloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Tällaisella avustuksella tuetaan kuntaa nimenomaan sellaisessa poikkeuksellisessa taloudellisessa tilanteessa, johon kunnalla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa. Voimaannpanolakiin lisättävän uuden säännöksen tulee kuitenkin olla kunnan peruspalvelujen valtionosuuslakiin verrattuna itsenäinen. Harkinnanvaraisen avustussääntelyn edellytykset tulee kytkeä lisäksi valtionosuuslaista poikkeavasti yksittäisille kunnille nyt arvioitavana olevasta uudistuksesta aiheutuviin ongelmatilanteisiin. Edellä todetun kaltaisen täydennyksen tekeminen on edellytyksenä sille, että voimaannpanolakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee asiaa em. mietintöluonnoksessaan, toistaa perustuslakivaliokunnan esittämiä näkökohtia ja jatkaa sitten (s.56):

”Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan omaisuuden lunastuksen suurimmat haasteet liittyvät maakunnan lunastusvelvollisuuden laajuuteen, lunastettavan omaisuuden arvon määrittämiseen, kuntien maaomaisuuden rooliin elinkeino- ja

yhdyskuntarakennetekijänä sekä maakunnan lunastukseen tarvitsemaan rahoitukseen. Hallintovaliokunta ei lausunnossaan pitänyt lunastuskorvauksen maksamista tarkoituksenmukaisena ratkaisuna nyt käsiteltävänä olevan uudistuksen edellyttämien omaisuusjärjestelyjen toteuttamisessa. Hallintovaliokunta esitti lausunnossaan perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen huomioon ottamiseksi voimaanpanolakiin uutta 35 §:ää.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämän 35 §:n säännöksiä täsmennettäväksi uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi siten, että korvauksen myöntämistä arvioidaan omaisuusjärjestelyistä aiheutuvan kunnallisveroprosentin laskennallisen korotustarpeen perusteella. Kunnalle aiheutuneita välittömiä kustannuksia ovat ehdotuksen mukaan kustannukset, joiden syntymiseen kunta ei olisi voinut omilla toimillaan vaikuttaa. Korvauksen määrässä ehdotetaan otettavaksi huomioon kunnan kokonaistaloudellinen tilanne maksettavan korvauksen porrastamisen avulla.”

Voimaanpanolakiin esitetty uusi 35 § on varsin yksityiskohtainen (itse säännös, mietintöluonnoksen s.249, säännöksen perustelut s.139). En tiedä, olenko ymmärtänyt säännöksen yksityiskohtien käytännön merkityksen oikein, mutta minusta säännös kokonaisuutena riittävästi turvaa yksittäisen kunnan taloudellista asemaa ko. tilanteissa. Kompensaatiojärjestelyn riittävyyttä arvioitaessa on huomattava, että tässä on kyse kunnan taloudellisen autonomian edellytysten turvaamisesta, ei kompensaatiojärjestelystä, joka nojaisi omaisuuden perustuslainsuojaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa tarkastellaan em. kysymysten jälkeen melko laajasti ja eri osakysymysten merkeissä maakuntien itsehallintoa (s. 18 – 30). Tarkastelen joitakin asetuksenantovaltaa ja kielellisiä oikeuksia koskevia kysymyksiä lyhyesti erikseen. Sitä ennen kuitenkin joitain yleisiä näkökohtia maakuntien itsehallinnollisuuden tämän hetken merkityksestä. Maakuntatason toimijoiden rakentamista itsehallinnollisiksi ja siihen liittyvää päätöksenteon järjestämistä kansanvaltaiseksi voidaan luonnollisesti pitää tavoiteltavana asiana. Tavoiteltavuus ei kuitenkaan vielä osoita, että on kyse jostakin perustuslain vaatimasta. Se, että lainsäätäjä jotain uutta järjestelyä luotaessa käyttää ilmausta itsehallinto, ei sellaisenaan myöskään osoita, että uusi järjestely on osa perustuslaissa jo olevaa järjestelyä. Se, että kunnallisella itsehallinnolla on vuosisadan verran ollut perustuslaissa taattu – ja tulkintakäytännössä vahvistunut – asema, ei sano, että maakunnallisella itsehallinnolla olisi jo nyt jotenkin verrattava perustuslakiin pohjautuva asema. Se, että maakunnallisella itsehallinnolla ei nyt ole selvästi perustuslakiin nojaavaa asemaa ja sisältöä, ei toisaalta estä sitä, että sillä voi esim. 30 vuoden päästä olla vahvempi perustuslaillinen asema kuin kunnallisella itsehallinnolla oli vuoden 1919 hallitusmuodon täyttyessä 30 vuotta.

Mikä merkitys edellä esitetyn kaltaisilla näkökohdilla on tässä yhteydessä? Lähinnä kai se, että lainsäätäjällä on nyt – kun perustuslaissa ei ole mitään konkreettista maakuntien itsehallinnosta eikä liioin mainintoja äänestämisoikeudesta maakuntavaaleissa tai maakuntien verotusoikeudesta – varsin vapaat kädet maakuntien itsehallinnollisuutta ja maaakuntien päätöksenteon kansanvaltaisuutta koskevissa järjestelyissä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on kiinnitetty huomiota useaan kohtaan, jossa asetuksenantovaltuus on säädetty liian väljäksi, jossa lainsäätäjä ei ts. ole riittävän tarkkarajaisesti osoittanut, mistä kaikesta ja mitä kaikkea asetuksenantaja voi säätää. En mene asetuksenantovaltuuden sisältöön ja rajoihin PL 80 §:ssä enemmälti, mutta mainitsen kuitenkin pari yleistä näkökohtaa, joilla on mielestäni merkitystä tässä yhteydessä. Väljiksi kirjoitetut asetuksenantovaltuudet saatetaan nähdä valtioneuvostolle annetuksi sellaiseksi maakuntaa koskevaksi päätösvallassi, joka ei ole hyvin sovitettavissa maakunnallisen itsehallinnon periaatteeseen (näin esim. pevl 26/17 vp, s.25). Perustuslain 80 §:n säännös ei kuitenkaan rakennu ajatukselle, jonka mukaan asetuksenantovaltuuden laajuus voisi riippua siitä, kuinka hyväksyttävää tai ehkä ongelmallista tarkoitusta asetuksella säätäminen palvelisi. Säännöksessä otetaan kantaa vain lainsäädäntövallan siirtämiseen, siihen missä rajoissa lainsäätäjä voi siirtää säännösten antamisvaltaa asetuksen antajalle (tai säännöksen 2 momentin mukaan myös muulle viranomaiselle). Jos asetuksenantovaltuus tulisi sisältämään muita merkittäviä esim.valvonnallisia vaikutuksia, on niiden merkitys arvioitava PL 80 §:n soveltamisesta erillisinä kysymyksinä.

Perustuslain 80 §:n joustavaa tulkintaa on saatettu pitää joustavan säätelypolitiikan yhtenä merkittävänä osatekijänä. Ts. lailla säätäminen on hidasta ja jäykkää ja lakiin ei sen vuoksi pitäisi ottaa mitään, mikä voidaan jättää asetuksenantajan säädettäväksi. Ajatuksessa on varmasti jotakin perää. Käsittääkseni ei PL 80 §:n soveltaminen kuitenkaan käytännössä merkitse mitään huomionarvoista pullonkaulaa tai hidastetta lakien valmistelussa tai lakiehdotusten eduskuntakäsittelyssä.

Kolmas yleinen näkökohta liittyy siihen, että perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä katsonut (esim. nyt pevl 26/17 vp s. 26 lopussa), että PL 80 §:n säännös ei pelkästään rajaa laissa annettavan asetuksenantovaltuuden sisältöä, vaan myös valtuuden nojalla annetun asetuksen sisältöä ja tulkintaa. Se, että PL 80 §:n säännöksen todetaan rajoittavan myös lakiin otetun valtuussäännöksen tulkintaa ja valtuuden nojalla annettavien säännösten

sisältöä, on periaatteessa tietysti paikallaan - perustuslaki ohjaa ja sitoo muitakin kuin eduskuntaa. Minusta tämä asetuksenantovaltuuksien käyttövaiheen huomioon ottaminen ei kuitenkaan voi poistaa tai pehmentää velvoitetta noudattaa PL 80 §:n säännöstä lakien eduskuntakäsittelyssä. Näin jo sen vuoksi, että jos PL 80 §:n säännöksen noudattamista ei valvottaisi reaalisesti lakien eduskuntakäsittelyssä, säännöksen noudattamisen valvonnan painopiste siirtyisi valtioneuvoston oikeuskanslerin virastoon.

Perustuslakivaliokunta mainitsee lausunnossaan (pevl 26/17 vp, s. 27-28) ainakin neljä sellaista asetuksenantovaltuutta, joiden täsmälläinen on valiokunnan mukaan edellytyksenä ko. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Näistä ensimmäisenä mainitaan maakuntalakiehdotuksen 12 §, jossa ehdotetaan säädettäväksi maakunnan investointien ohjauksesta. Valiokunta tarkastelee ehdotettua valtuutta seuraavasti:

”Valtioneuvoston asetuksella säädetään pykälän 3 momentin mukaan tarkemmin euromäärästä, jonka ylittävää investointia on pidettävä maakunnan eri tehtävälajoilla taloudellisesti merkittävänä, sekä siitä, milloin investointia on pidettävä muuten poikkeuksellisen laajakantoisena. Asetuksenantovaltuuden pohjana oleva perussäännös ei sisällä tarkempia kriteereitä sille, millaisia investointeja on pidettävä taloudellisesti merkittävänä tai poikkeuksellisen laajakantoisina. Ehdotetun sääntelyn seurauksena maakunnan toimivalta tehdä investointeja koskevia päätöksiä perustuisi käytännössä kokonaisuudessaan valtioneuvoston asetuksessa määriteltäville kriteereille. Sääntelyä on perustuslain 121 ja 80 §:n vuoksi välttämätöntä täydentää ehdotettua täsmällisemmällä säännöksillä taloudellisesti merkittävien ja poikkeuksellisen laajakantoisten investointien kriteereistä.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa tämän vuoksi mietintöluonnoksessaan että maakuntalakiehdotuksen 12 §:n 1 momenttiin lisätään seuraava määrittely (s. 165):

”Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla tarkoitetaan maakunnan eri tehtävälajoilla investointia, joka vaikuttaa yhteistyöalueen maakuntien talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla. Muuten poikkeuksellisen laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia maakuntien toimintaan tai tehtäviin.”

Minusta lisäys riittää täyttämään perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyn vaatimuksen.

Toinen asetuksenantovaltuus, jonka täsmälläistä perustuslakivaliokunta vaati, on sote-järjestämislain 19 §:ssä. Valiokunta totesi siitä;

”Sote-järjestämislakiehdotuksen 19 §:ään sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, minkälainen investointi on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoinen ja mitkä ovat tekniset ja taloudelliset vaatimukset sille, että tietojärjestelmäpalvelun muuttamisen tai uuden järjestelmän hankkimisen pitää perustua maakuntien ja valtion

yhteiseen valmisteluun. Myös tätä säännöstä on välttämätöntä täsmentää ottamalla lakiin säännökset investointien laajakantoisuuden kriteereistä. Tällainen muutos on edellytys sote-järjestämislakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa tämän vuoksi mietintöluonnoksessaan, että sote-järjestämislakiehdotuksen 119 §:n 6 momenttiin listään seuraava määrittely (s.219):

”Laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin maakunnassa.”

Minusta lisäys riittää täyttämään perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyn vaatimuksen.

Kolmas asetuksenantovaltuus, jonka täsmentämistä perustuslakivaliokunta vaati, on sote-järjestämislain 10 §:ssä. Valiokunta totesi siitä:

”Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on sote-järjestämislakiehdotuksen 10 §:n mukaan viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueisiin kuuluvat maakunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Ehdotettu asetuksenantovaltuus on varsin avoin. Se ei sisällä muita asetuksenantajan harkintaa rajaavia säännöksiä kuin maininnan yhteistyöalueiden lukumäärästä ja edellytyksen siitä, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueella on maakunnan palveluiden järjestämisen kannalta huomattava merkitys esimerkiksi maakuntien yhteistyösopimuksen kautta. Ottaen huomioon perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvä lailla säätämisen vaatimus sääntelyä yhteistyöalueiden muodostamisen perusteista on välttämätöntä täsmentää. Tällainen muutos on edellytys sote-järjestämislakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa tämän vuoksi mietintöluonnoksessaan, että sote-järjestämislakiehdotuksen 10 §:n 1 momentin loppuun lisätään seuraava määrittely (s.215):

Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön palvelujen järjestämisen, tuottamisen, potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.” (Ks. myös pitkähköt perustelut s.129-130.)

Minusta lisäys riittää täyttämään perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyn vaatimuksen.

Neljäs asetuksenantovaltuus, johon perustuslakivaliokunta vaati lausunnossaan täsmennystä, on sote-järjestämislain 11 §:ssä, joka koskee palveluiden kokoamista. Valiokunta käsittelee asiaa varsin laajasti (s. 27-28) ja totesi lopuksi:

”Lakiehdotus jättää valtioneuvoston asetuksella säänneltäväksi sen, mitkä sosiaali- ja

terveydenhuoltoon kuuluvista palveluista ja tehtävistä kootaan suurempiin kokonaisuuksiin. Siten maakunnan tehtävät ja toimivalta näissä palveluissa ja tehtävissä jäävät määräytymään lain sijasta valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen antamista rajaa ainoastaan vaatimus siitä, että kokoaminen on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Laintasoinen sääntely koottavista palveluista ja tehtävistä muodostuu perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta liian epätäsmälliseksi, erityisesti ottaen huomioon muita kuin koottuja palveluja ja tehtäviä hoitavia maakuntia koskevat, 11 §:n 3 momentista aiheutuvat rajoitukset. Laissa on nyt ehdotettua täsmällisemmin määriteltävä, millaisia palveluita ja tehtäviä kokoaminen voi koskea. Tällainen muutos on edellytys sote-järjestämislakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa tämän johdosta mietintöluonnoksessaan, että sote-järjestämislakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin loppuun tehdään seuraava lisäys (s.215):

”Suurempiin kokonaisuuksiin koottavista palveluista ja palveluntuottajien määräytymisestä säädetään tarkemmin sosiaalihuoltolain 33 a §:ssä ja terveydenhuoltolain 45 §:ssä.”

Valiokunta perustelee muutoksen sisältöä seuraavasti (s.130):

”Järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettua palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin säädetään myös terveydenhuoltolain (1326/2010) 45 §:ssä ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 33 a §:ssä. Niissä on ehdotettua 11 §:ää tarkemmat kriteerit palvelujen kokoamiselle suurempiin yksiköihin. Kriteereinä todetaan terveydenhuoltolaissa muun muassa toimenpiteet, jotka harvoin esiintyvinä tai vaativina edellyttävät toistettavuutta tai usean alan erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi tai merkittäviä investointeja laitteistoihin tai välineisiin laadun ja potilasturvallisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja tehokkuuden takaamiseksi. Sosiaalihuoltolaissa puolestaan kriteereinä todetaan se, että kokoaminen on tarpeen erityisosaamisen ja siten asiakasturvallisuuden ja palvelujen laadun varmistamiseksi. Palvelujen yhteen kokoaminen on tarpeellista, jos sosiaalipalvelu vaativana ja harvoin tarvittavana edellyttää toistettavuutta ja usean alan erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi.

Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan tavoin 1 momenttia muutettavaksi siten, että suurempiin kokonaisuuksiin koottavista palveluista ja palvelujen tuottajien määräytymisestä säädetään tarkemmin sosiaalihuoltolain 33 a §:ssä ja terveydenhuoltolain 45 §:ssä.”

En pysty arvioimaan, kuinka selvää ja ongelmattonta sote-järjestämislain tilanteissa on soveltaa kahden muun lain nimettyjä säännöksiä ja ovatko nämä säännökset kaikkia tilanteita ajatellen harmoniassa keskenään ja mitä vaikutuksia voi liittyä näiden säännösten mahdollisiin myöhempisiin muutoksiin. Valittu järjestelytapa voi perehtymättömän silmissä vaikuttaa hiukan erikoiselta. Se toisaalta kyllä täyttää valiokunnan esittämän vaatimuksen säätelyn täsmentämisestä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon em. sivuilla kiinnitetään lyhyesti huomiota (s. 28-29) myös maakuntien kielelliseen asemaan liittyviin kysymyksiin.. Valiokunta pitää siinä perusteltuna, että (kielivähemmistön) vaikuttamistoimielin vahvistettaisiin lautakunnan kaltaiseksi toimielimeksi. Tämä säätämisyjärjestyskysymysten ulkopuolinen kannanotto ei näytä saavan vastakaikua sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksessa (s. 31-32). Mietintöluonnoksessa on eri yhteyksissä laajahkosti käsitelty kielellisiin oikeuksiin liittyviä kysymyksiä (s.30-32, 62-64 ja 114 – 117). Luonnoksessa valiokunta mm. tarkastelee kansalaisaloitetta (KAA 3/17 vp), jossa ehdotetaan terveydenhoitolain 50 §:n muuttamista. Muutoksella laajan ympärivuotisen päivystyksen luetteloon lisättäisiin Vaasan sairaanhoitopiiri ja säännöksestä poistettaisiin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvollisuus järjestää palvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, ettei säännöksiä laajan ympärivuotisen päivystyksen palveluista terveydenhuoltolain 50 §:ssä ja järjestämislain 11 §:ssä ollut tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä ja ehdottaa kansalaisaloitteen hylkäämistä (s.62-64).

Olen perustuslakivaliokunnalle 4.4.2017 hallituksen esityksestä HE 15/17 vp antamassani lausunnossa verraten laajasti käsitellyt (s. 14 – 18) kansalliskieliin liittyvien oikeuksien kannalta laajan ympärivuotisen päivystyksen järjestämistä Seinäjoen ja Vaasan tai Seinäjoen keskussairaalaissa. En toista tuolloin esittämäni. Pidän asiassa omaksuttuja ratkaisuja kuitenkin edelleenkin kansalliskieliin liittyvien oikeuksien yhdenvertaisen ja myös käytännössä toteutuvan turvan kannalta riittämättöminä.

Voidaan kysyä, miksi asia vaatisi vieläkin huomiota, vaikka sitä voidaan lakiin otettujen säännösten ja erilaisten tulkintakannanottojen pohjalta jo pitää ”ratkaistuna”. Aikaisemmin esittämäni kertaamatta mainitsen lyhyesti kolme mielestäni merkittävää ”syytä”. Vuoden 2016 valtiopäivillä lausunnossa pevl 63/16 vp perustuslakivaliokunta katsoi, että päivystyksen sijoittamista joko Seinäjoen tai Vaasan keskussairaalaan koskevassa valintatilanteessa sijoittaminen Seinäjoen keskussairaalaan oli esillä olleista vaihtoehtoista parempi. Valiokunta jatkoi:

”Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin saamansa selvityksen perusteella selvänä, että kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta Vaasan keskussairaala palvelisi ruotsinkielisiä asukkaita paremmin kuin ehdotettu järjestely. Hallituksen esityksen perustana olevaa 12 sairaanhoitopiirin määrää ei asiallisesti perustella muuten kuin vetoamalla hallituksen sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä tekemiin linjauksiin. Näin ollen perustuslain 17 §:n kielelliset perusoikeudet parhaiten toteuttavana

ratkaisuna voidaankin valiokunnan mielestä pitää sitä, että laajan päivystyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin.”

Jos perustuslakivaliokunta tuoreessa konkreettисessa kannanotossaan pitää tiettyä järjestelyä ”kielelliset perusoikeudet parhaiten toteuttavana ratkaisuna”, on nähdäkseni edelleenkin täysi syy suhtautua tarkkaan arvioiden sellaisiin vaihtoehtoihin järjestelyihin, joita valiokunta piti myös mahdollisina. Em. lausunnossaan valiokunta totesi:

”----- Perustuslain 17 §:n 2 momentti edellyttää, että myös ehdotetussa ratkaisussa turvataan kattavasti ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon ja muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin omalla kielellään asioiden ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla. Mikäli sosiaali- ja terveysvaliokunta hyväksyy hallituksen esittämän mallin laajan päivystyksen sairaaloista, kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen tulee turvata vähintään asettamalla Seinäjoen keskussairaalalle nimenomainen lakisääteinen velvoite huolehtia siitä, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään. Tällaisen lisäyksen tekeminen terveydenhuoltolakiin on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.”

Tämä säätämisyksitykseen sidottu velvoite hoidettiin käytännössä niin, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti (stvm 43/16 vp) asiaa koskevan terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momenttiin yhden virkkeen lisäystä:

”Väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin on järjestettävä päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä.”

Lisäyksen perusteluiksi esitettiin yksityiskohtaisissa perusteluissa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viittaamisen lisäksi vain virke:

”Velvoite vastaa päivystyksen osalta terveydenhuoltolain 6 §:ssä kaksikielisille kunnille asetettua velvoitetta järjestää terveydenhuoltopalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että asiakas ja potilas saavat palvelut valitsemallaan kielellä.”

Minusta on selvästi kysynalaista, vastaako terveydenhuoltolakiin tehty lisäys sitä, mitä perustuslakivaliokunta lausunnossaan edellytti. Osaksi on kyse siitä, voidaanko monisäikeistä käytännön asiaa ylipäättään hoitaa pelkällä lyhyellä ja yleisellä säännöstekstillä. Merkittävää on myös, että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on edelleen yksikielinen eikä ison yksikielisen viranomaisen toimintakulttuurin ohjaamisessa voida paljoakaan rakentaa kaksikielisten kuntien toiminnassa tutuille sanonnoille.

Kolmas tiettyjen kysymysten aiheellisuutta edelleen ylläpitävä ”syy” on se, että tilanteeseen ei näytä tulleen mitään merkittävää uutta. Mietintöluonnoksessa mainitaan (s.63) Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä järjestetystä ruotsin kielen koulutuksesta henkilökunnalle ja esitetään tilastotietoja siitä kuinka paljon Etelä – Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä on ollut

käyntejä Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta. Minusta tämänkaltaiset tiedot eivät ole merkittäviä arvioitaessa sitä, vastaaako toteutettu lainsäädännöllinen järjestely perustuslakivaliokunnan esittämää em. vaatimusta. Osaksi siksi, että perustuslakivaliokunta edellytti nimenomaan lakisääteisen velvoitteen asettamista. Säädännäiseen järjestämiseen sisältyy myös ajatus jonkinlaisesta pysyvyydestä – asiat ts. järjestetään jatkuvasti säädösten edellyttämällä tavalla eikä kyse ole vain esim. jonkin siirtymävaiheen kurssituksista.